

Podstawy przedsiębiorczości

mgr Piotr Urbaniak

T. 22. Budżet państwa

Bardzo często w mediach słyszymy o trudnej sytuacji finansowej państwa i poszczególnych jego instytucji, o wieloletnich poważnych problemach w niektórych sektorach gospodarki czy braku możliwości finansowego wspierania na odpowiednim poziomie działalności badawczo-rozwojowej, służby zdrowia, policji oraz edukacji.

Skąd wynikają te problemy?

Dlaczego większość krajów, nawet wysoko rozwiniętych, jest zadłużona?

Budżet państwa to zestawienie dochodów i wydatków władz rządowych na okres jednego roku budżetowego.

W Polsce rok budżetowy jest rokiem kalendarzowym, czyli trwa od 1 stycznia do 31 grudnia.

Budżet państwa to jedna z najważniejszych ustaw każdego kraju. A w sumie to tylko rachunek wydatków i wpływów. Ale na jaką skalę!

Gdy przychodzi czas wypłaty pensji, Pan Jan nie dostaje wszystkich pieniędzy, jakie zarobił.

Część oddaje państwu w formie podatków.

pensja

podatki

Pan Jan płaci podatki również przy innych okazjach:

**gdy robi zakupy,
kupuje benzynę,
wyroby monopolowe**

Pan Jan płaci podatki również przy innych okazjach:

**gdy robi zakupy,
kupuje benzynę,
wyroby monopolowe**

Pan Jan płaci podatki również przy innych okazjach:

**gdy robi zakupy,
kupuje benzynę,
wyroby monopolowe**

no	no
Uchwał	35.00
AKCYZA	71.00

Pan Jan płaci podatki również przy innych okazjach:

**gdy robi zakupy,
kupuje benzynę,
wyroby monopolowe**

<i>nie</i>	<i>nie</i>
<i>Ubezpieczenie</i>	35.00
<i>inne</i>	71.00

Pan Jan płaci podatki również przy innych okazjach:

**gdy robi zakupy,
kupuje benzynę,
wyroby monopolowe**

podatki

Pan Jan płaci podatki również przy innych okazjach:

**gdy robi zakupy,
kupuje benzynę,
wyroby monopolowe**

Oprócz niego płaci również
firma, w której pracuje.

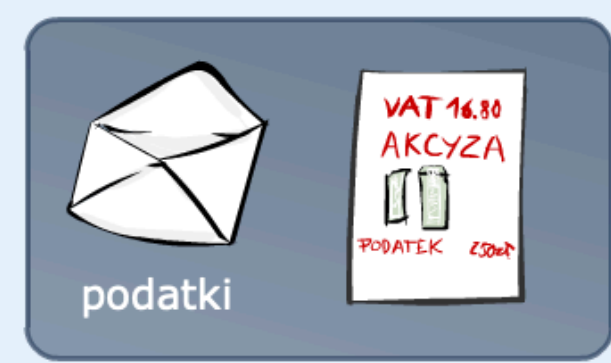

Oprócz niego płaci również
firma, w której pracuje.

Na co są przeznaczone te
pieniądze?
Z podatków państwo finansuje
swoje wydatki.

**Na przykład otrzymała je
Pani Ela, gdy pracowała
w szkole jako nauczycielka,**

Na co są przeznaczone te
pieniądze?
Z podatków państwo finansuje
swoje wydatki.

**otrzymała je Kasia
– córka Pani Eli –
w postaci stypendium
na uczelni.**

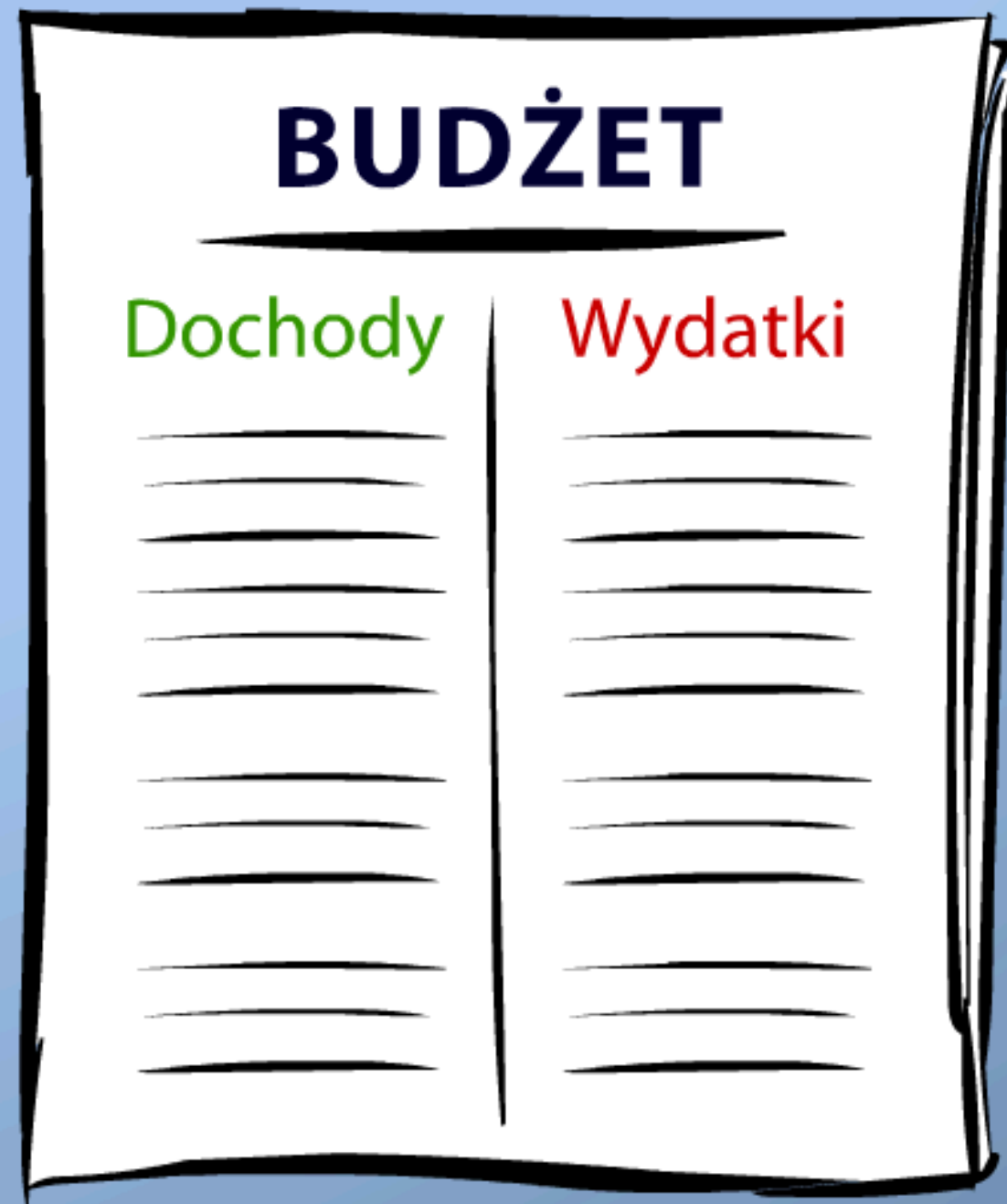

Żeby wystarczyło dla wszystkich,
potrzebny jest
plan dochodów i wydatków państwa.

Taki plan nazywamy budżetem państwa.

Ma on rangę ustawy, czyli corocznie jest
przyjmowany przez Parlament RP
i podpisywany przez Prezydenta RP.

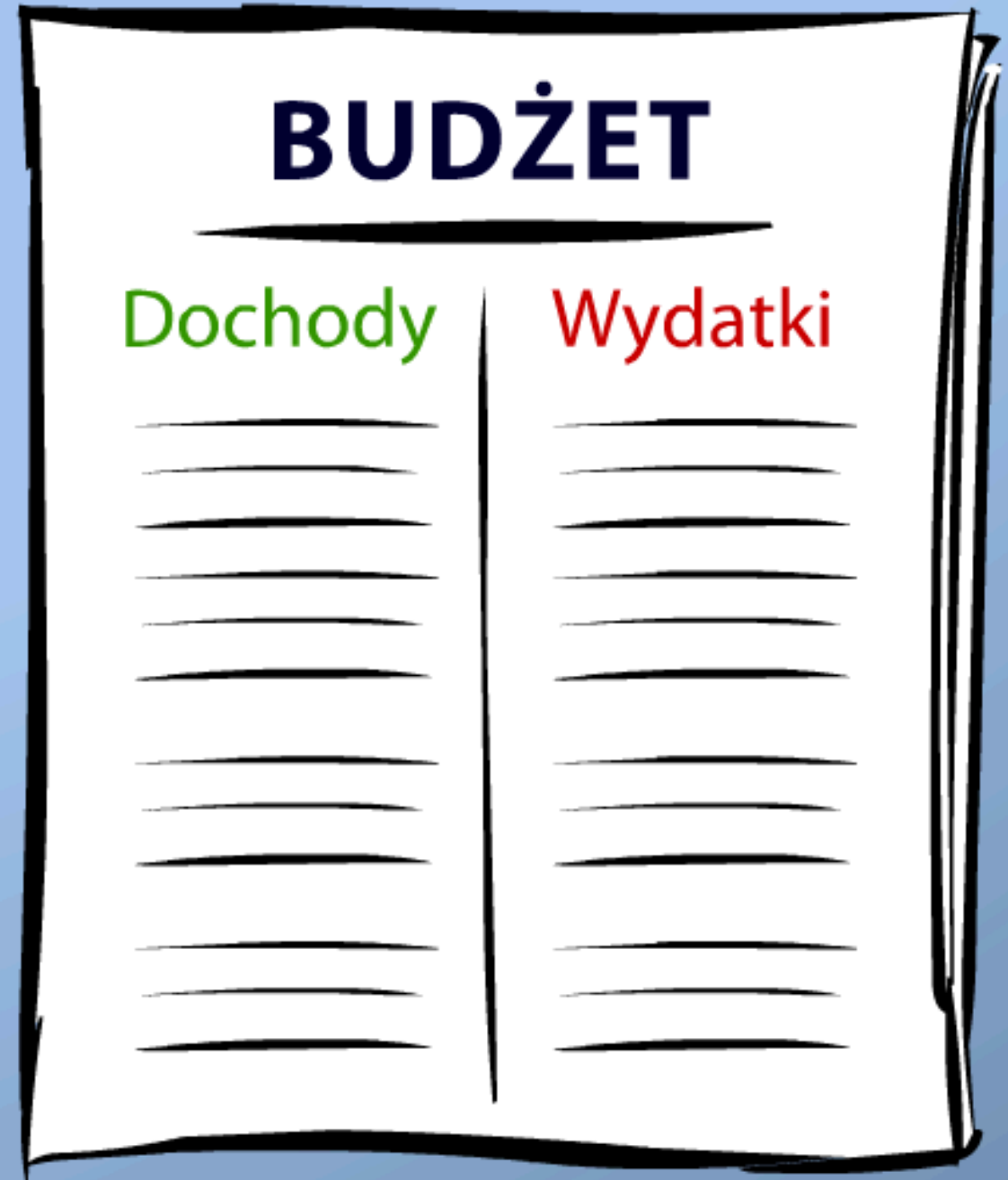

Projekt budżetu jest przedstawiany przez rząd,

a potem zatwierdzany przez parlament.

Można powiedzieć, że jest to najważniejsza - po konstytucji - ustawa obowiązująca w danym roku.

Bez niej nie byłoby możliwe funkcjonowanie całej sfery budżetowej, czyli tej części gospodarki, która jest finansowana z naszych podatków.

Projekt budżetu
musi być
przekazany
przez rząd
Sejmowi

**do końca
września.**

Parlament ma cztery miesiące na przyjęcie ustawy. Między początkiem nowego roku a wejściem w życie ustawy budżetowej, jej rolę spełnia nieuchwalony jeszcze projekt. Jeśli budżet nie zostanie przyjęty na czas - prezydent może zdymisjonować rząd i rozwiązać parlament.

Dochody budżetu to przede wszystkim
podatki,
czyli uregulowane prawnie
świadczenie pieniężne na rzecz
państwa, mające charakter
powszechny,
przymusowy,
nieodpłatny,
bezzwrotny.

Powszechność

świadczenia podatkowego oznacza, że obowiązek jego płacenia dotyczy wszystkich grup podmiotów wskazanych przez prawo.

Nie może on być kierowany tylko do dowolnie wybranego podmiotu i obliczany według indywidualnie określanych stawek.

A zatem podatku nie może płacić tylko np. przedsiębiorstwo X czy pan Y, nie można także w stosunku do nich określać oddzielnie stawki podatku.

Przymusowy

charakter podatku wynika z tego, że obowiązek jego płacenia nakładany jest przez odpowiednie przepisy prawa.

Uchylanie się podmiotu od tego typu świadczenia na rzecz państwa powoduje zastosowanie przewidzianych prawem sankcji, np. kary pieniężnej.

Nieodpłatny

charakter podatku wyraża się w tym, że nie jest za niego przewidziane prawem żadne świadczenie ze strony państwa.

To różni podatek od np. opłaty, którą ponosi się na rzecz państwa za konkretnie świadczone usługi, np. opłaty sądowe za usługi wymiaru sprawiedliwości itp.

Bezwrotność

odróżnia podatek od pożyczki, która na ogół ma charakter zwrotny – kwoty zapłaconego zgodnie z prawem podatku państwo nie zwraca.

Podatki najczęściej dzieli się na:
bezpośrednie
i pośrednie.

Podatek bezpośredni

to świadczenia pieniężne obciążające dochody osiągnane przez podatnika, czyli podmiot mający prawny obowiązek płacić podatek.

W ten sposób mają one istotny wpływ na wielkość strumieni pieniężnych określanych rozporządzalnymi dochodami osobistymi konsumentów oraz wydatkami inwestycyjnymi producentów.

W Polsce najbardziej powszechnym świadczeniem pieniężnym tego rodzaju są:

**podatek dochodowy od osób prawnych (CIT),
podatek dochodowy od osób fizycznych (PIT).**

Podatek pośredni

to świadczenie pieniężne płacone od tzw. „przejawu istnienia dochodu”, czyli od wydatków ponoszonych przez konsumentów i producentów na zakup większości dóbr i usług.

Podatkami pośrednimi stosowanym w Polsce

są:

**podatek od towarów i usług,
podatek akcyzowy.**

Podatek od towarów i usług
jest polskim odpowiednikiem
stosowanego już wcześniej w krajach
Unii Europejskiej podatku
od wartości dodanej, nazywanego
VAT-em (z *ang.* *Value Added Tax*).

Po raz pierwszy podatek od wartości dodanej został
wprowadzony w 1954 roku we Francji, obejmując
swym zasięgiem jedynie sektor przemysłowy.
Całą gospodarkę zaczął obowiązywać dopiero od
początku 1968 roku.
Obecnie VAT stosują wszystkie kraje Unii Europej-
skiej.

Podatek VAT jest najpowszechniej i najczęściej płaconym podatkiem, ponieważ

płacisz go za każdym razem, gdy kupujesz coś w sklepie.

Mowa tu zarówno o żywności, jak i towarach innego rodzaju. VAT-em obłożone są wszystkie produkty, z tym że niektóre "przydatne społecznie" mają obniżoną jego wartość.

W Polsce (stan na 2019) występuje w czterech stawkach:
0%, 5%, 8% i 23%.

Oznacza to, że dla niektórych produktów niemal ćwierć ceny to ten podatek.

PARAGON FISKALNY

Nap. Coca Cola 0,5L A	1x2,29	2,29A
Czek. Z Ryżem 50G A	1x1,29	1,29A

Sprzed. opodatk. A		3,58
Kwota PTU A 22 %		0,65
KŁACZNA KWOTA PTU		0,65
SUMA		3,58

Gotówka		5,00
Reszta		1,42
0360 #Kasa 3	Kasjer nr	13:48

Bez VAT produkty kosztowałyby 3,58 - 0,65 czyli 2,93 zł

Zarówno czekolada jak i Coca-Cola uznane zostały przez ustawodawcę jako produkty zasługujące na obłożenie standardową stawką VAT, tj. 23%.

Gdybyś nie płacił za nie VAT-u kosztowały Cię 2,93 zł zamiast 3,58 zł.

Im więcej społeczeństwo konsumuje i im wyższa stawka VAT, tym więcej wpływa do budżetu.

PARAGON FISKALNY

Nap. Coca Cola 0,5L A	1x2,29	2,29A
Czek. Z Ryżem 50G A	1x1,29	1,29A

Sprzed. opodatk. A		3,58
Kwota PTU A 22 %		0,65
ŁĄCZNA KWOTA PTU		0,65
SUMA		3,58

Gotówka		5,00
Reszta		1,42
0360 #Kasa 3	Kasjer nr	13:48

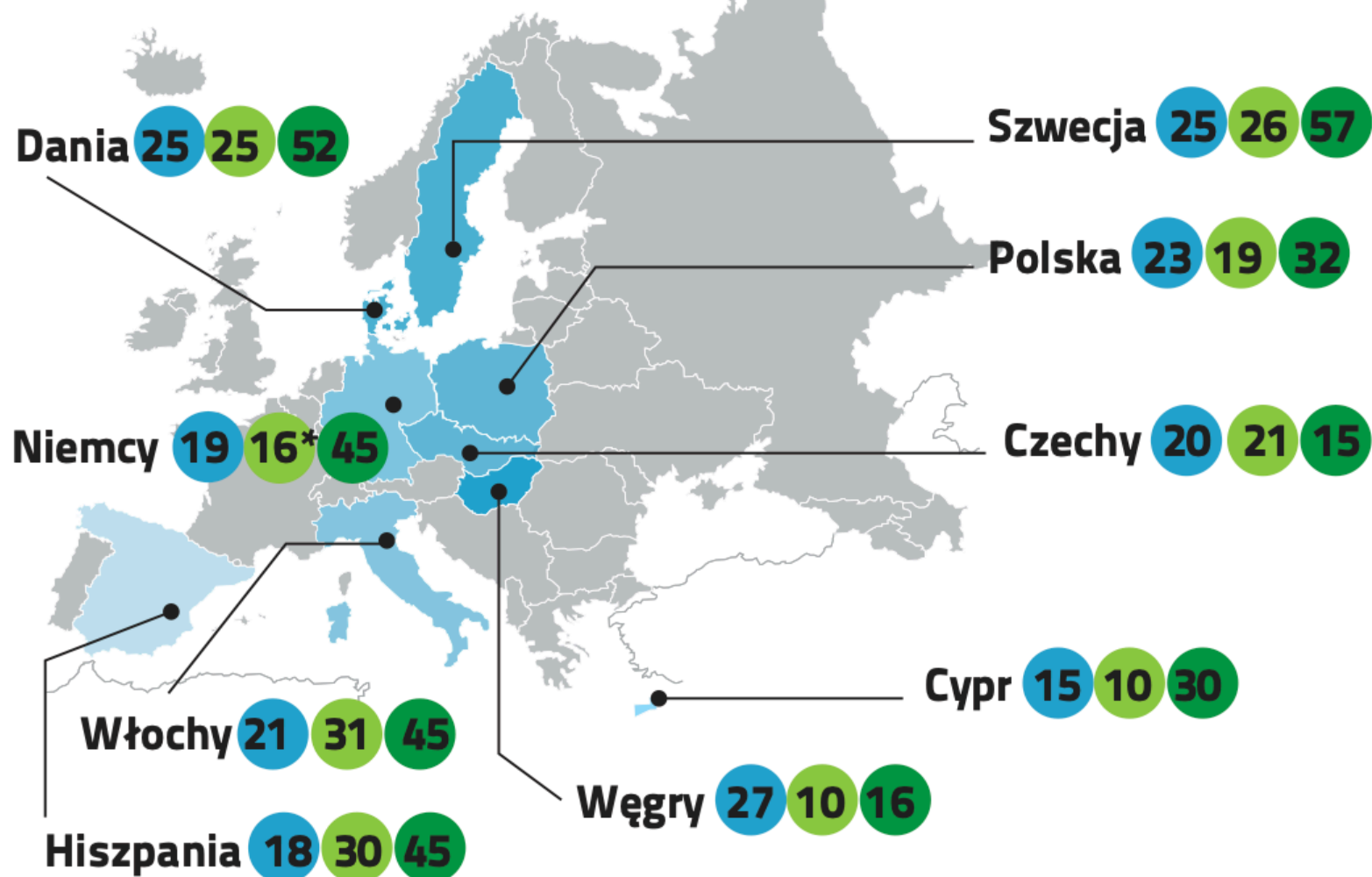
Bez VAT produkty kosztowałyby 3,58 - 0,65 czyli 2,93 zł

Stawki podatkowe w Europie (w proc.)

Podstawowe stawki podatku **VAT** (od towarów i usług)

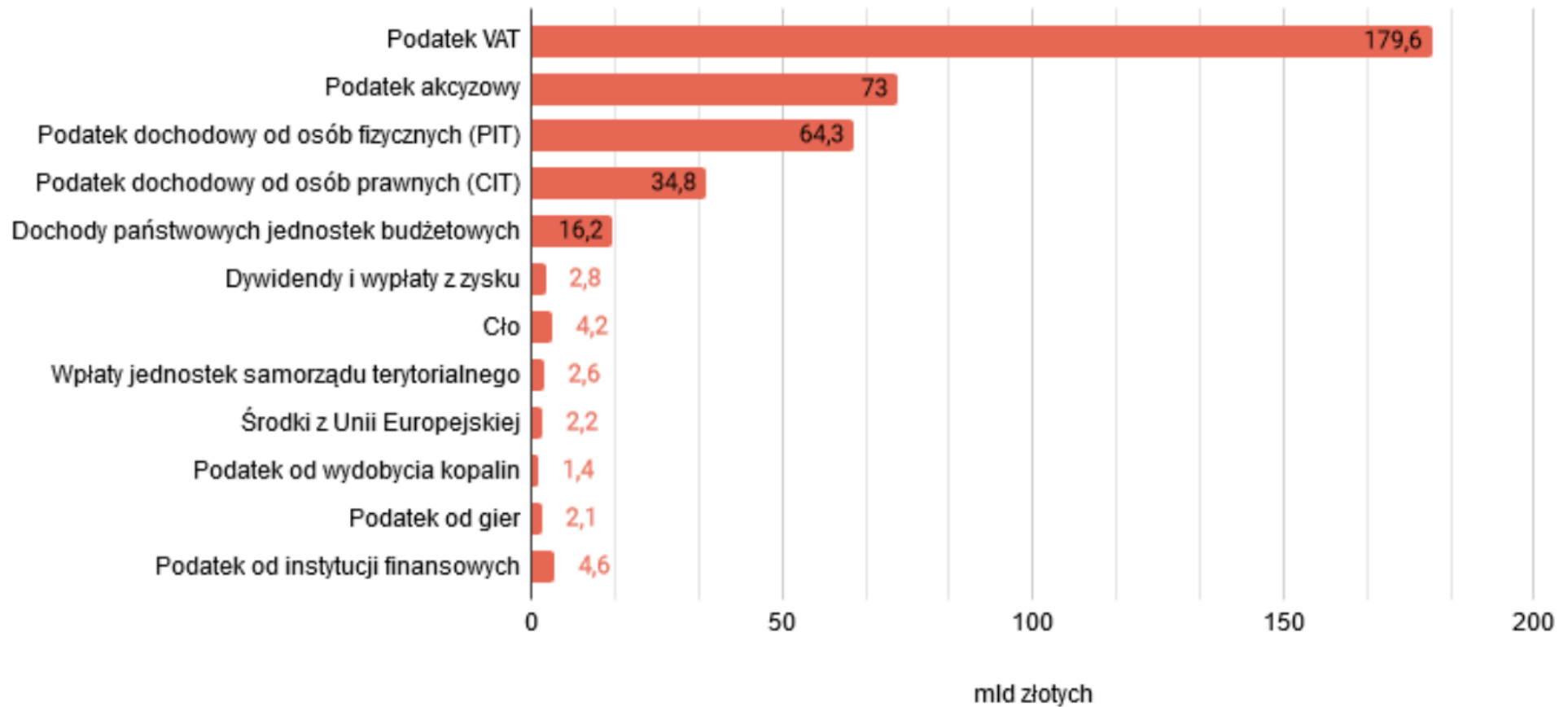
Podstawowe stawki podatku **CIT** (dochodowy od firm)

Maksymalne stawki podatku **PIT** (dochodowy od osób fizycznych)

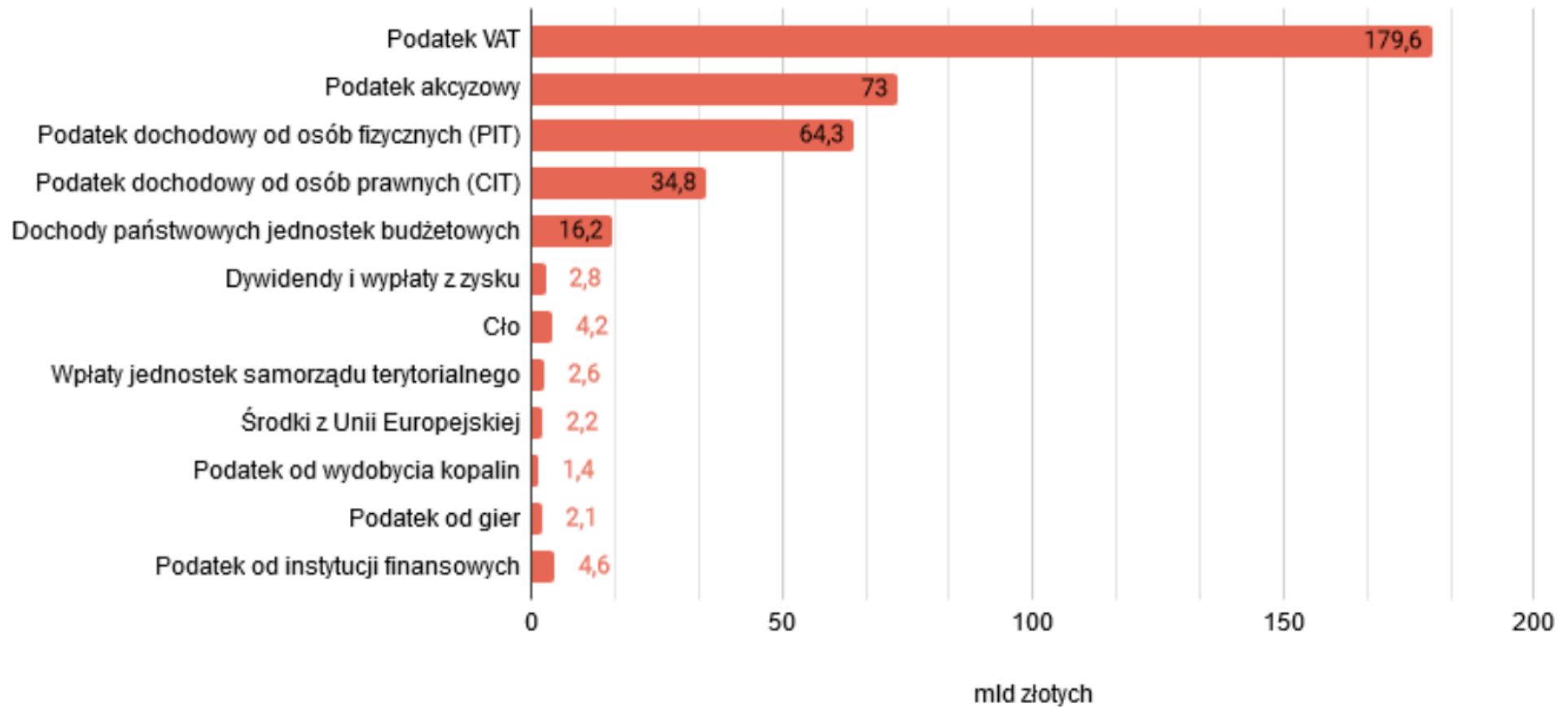

Wpływy do budżetu państwa polskiego w 2019 roku, plan

Największy udział we wpływach do budżetu państwa mają tzw. podatki pośrednie: VAT i akcyza. VAT płacimy dokonując każdego niemal zakupu. Z tego podatku zwolnione są nieliczne towary. Mało jest również towarów, na które obowiązuje obniżona stawka VAT.

Wpływy do budżetu państwa polskiego w 2019 roku, plan

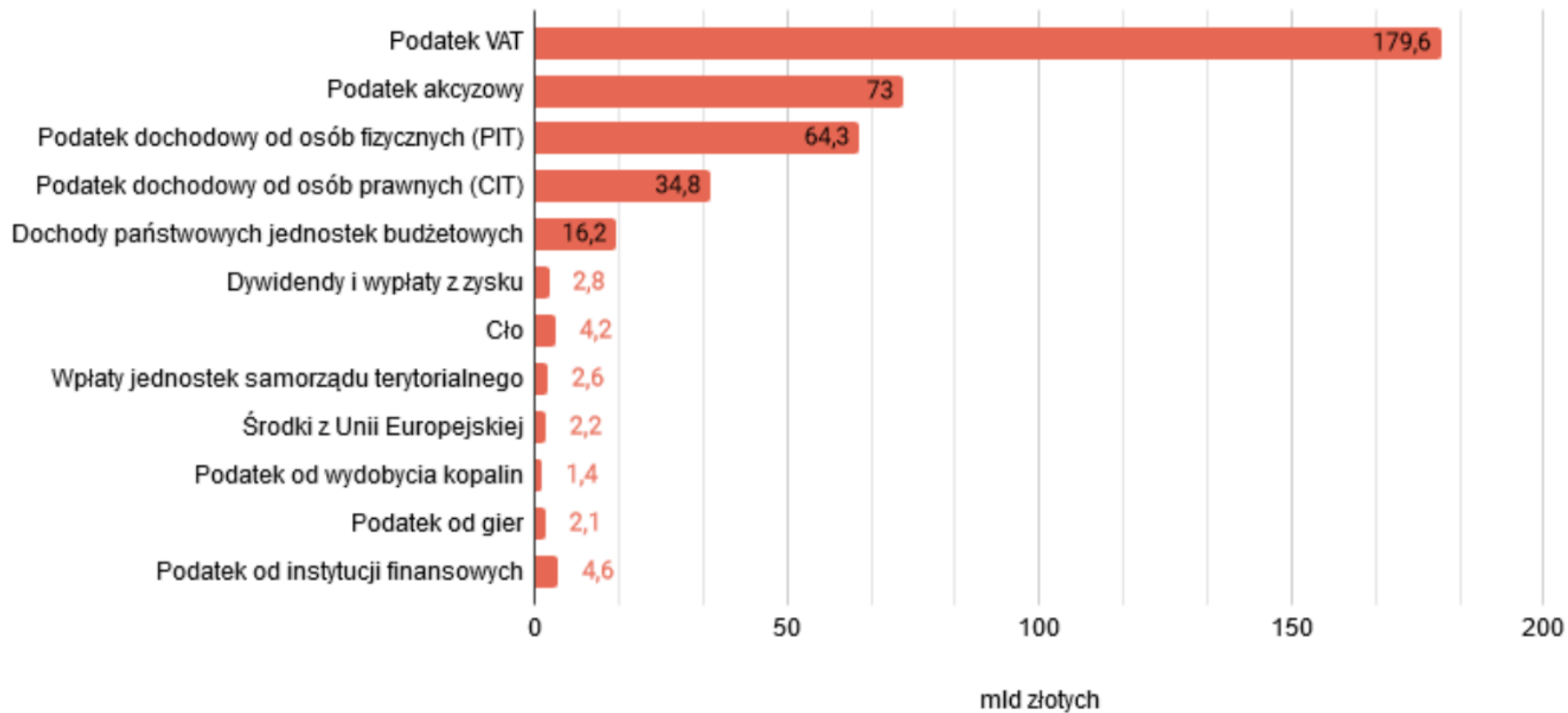

Druga grupa podatków, to podatki bezpośrednie (podatki dochodowe), które płacimy wtedy, gdy mamy do czynienia: z zyskiem - jak w firmach (CIT), przychodem - jak w przypadku Pana Jana (PIT).

Budżet może
pozyskiwać środki
również w inny sposób.
Mogą to być dochody
z ceł, od instytucji
należących do państwa,
czy ze sprzedaży
państwowego majątku.
oraz inne.

Wpływy do budżetu państwa polskiego w 2019 roku, plan

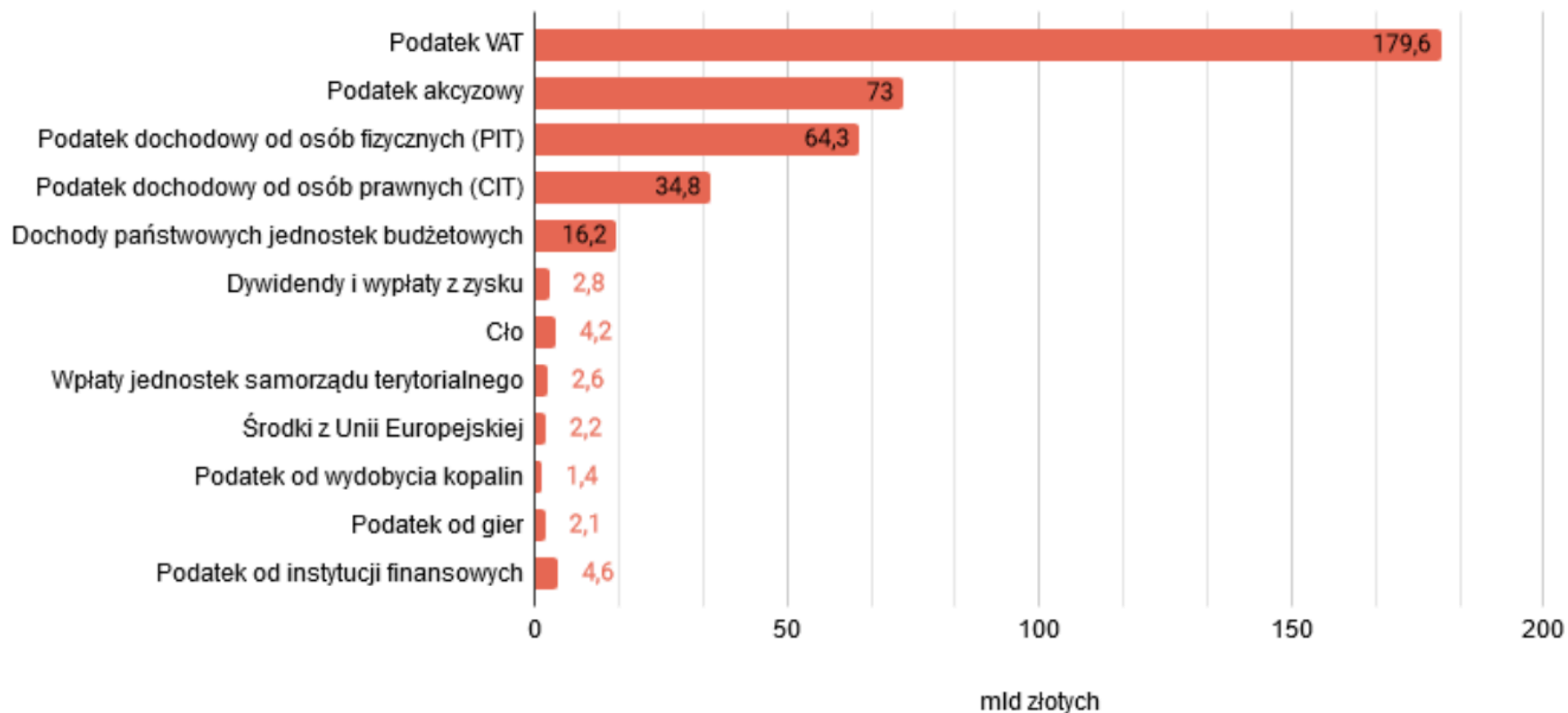
Te inne to:

Dochody z państwowych jednostek budżetowych, czyli wszelakie drobne potrącenia i opłaty.

Przykładowo są to: opłaty za udostępnianie dokumentacji, opłaty od spadków, zapisów, darowizn, odszkodowań itd.

Te pomniejsze daniny stanowią prawie 5% wpływów do budżetu państwa.

Wpływy do budżetu państwa polskiego w 2019 roku, plan

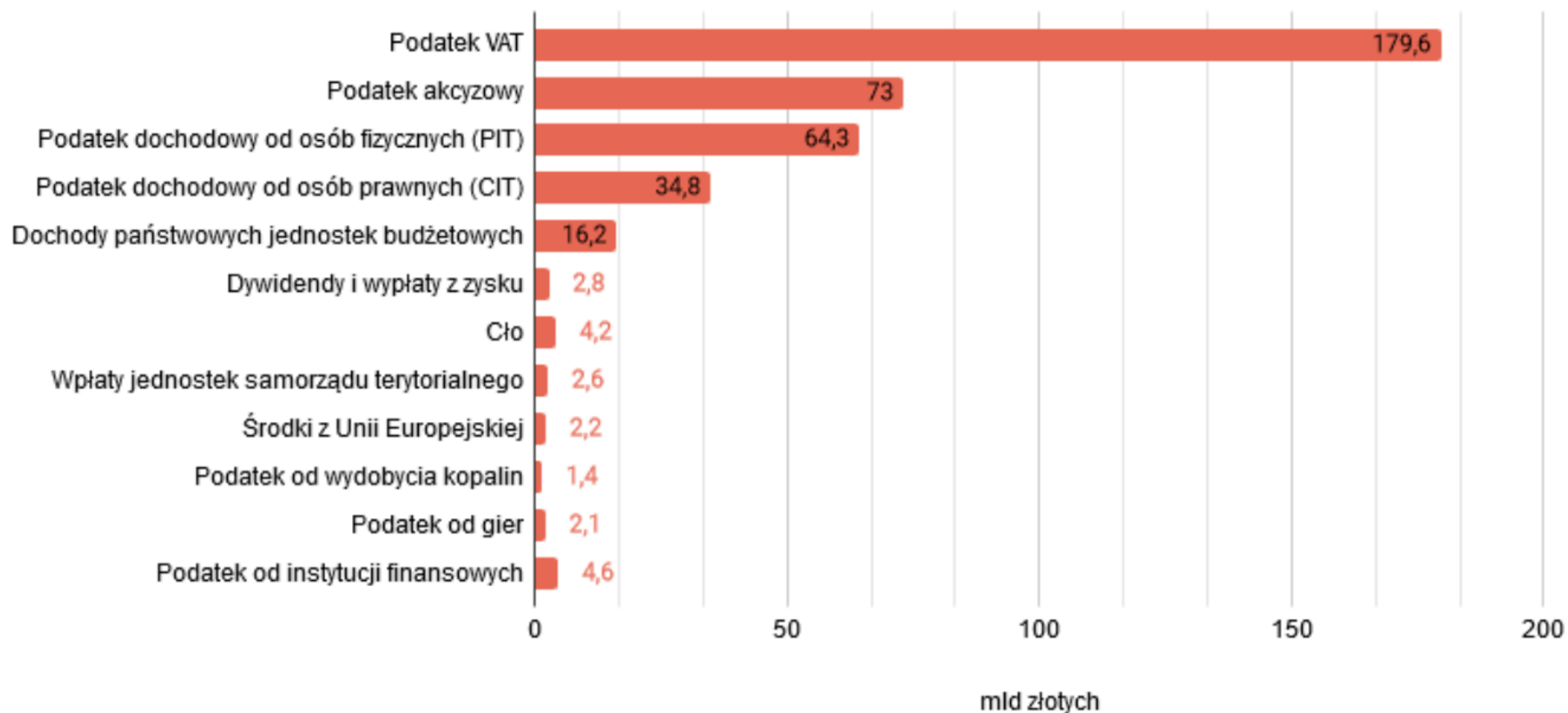
Te inne to:

Cło,
czyli danina za
wywóz/przywóz
towarów na
obszar celny
państwa.

Jest to coś, co zapłacisz
sprowadzając towary
spoza Unii Europejskiej,
np. z Chin czy USA.

Stanowi ok. 1%
wpływów budżetowych.

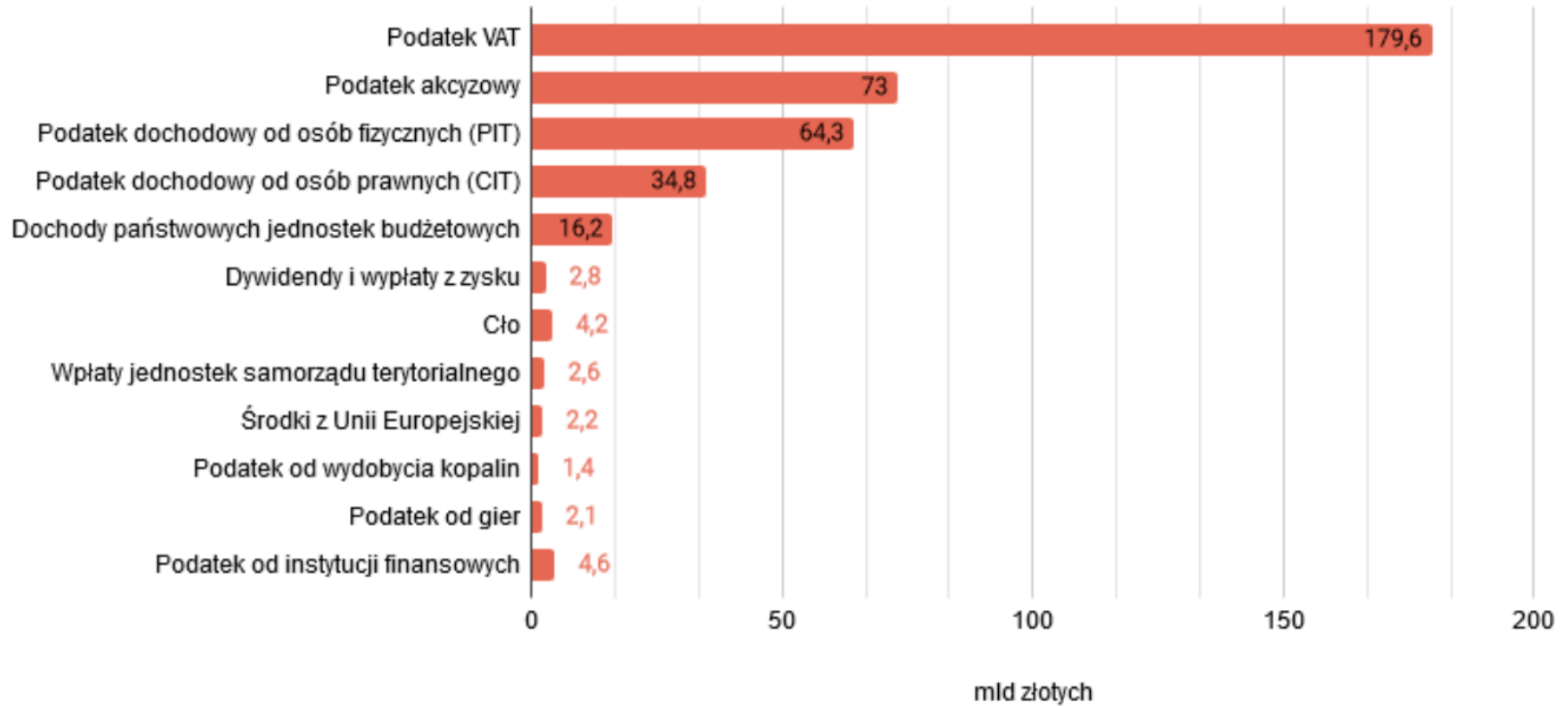
Wpływy do budżetu państwa polskiego w 2019 roku, plan

Te inne to:
Dywidendy
ze spółek
państwowych.

Dywidenda część zysku, jaką firma corocznie (lub częściej) wypłaca swoim akcjonariuszom. Państwo Polskie jest większościovym lub znacznym akcjonariuszem w kilkudziesięciu spółkach, stąd wpływy z dywidendy stanowią prawie 1% wpływów budżetowych.

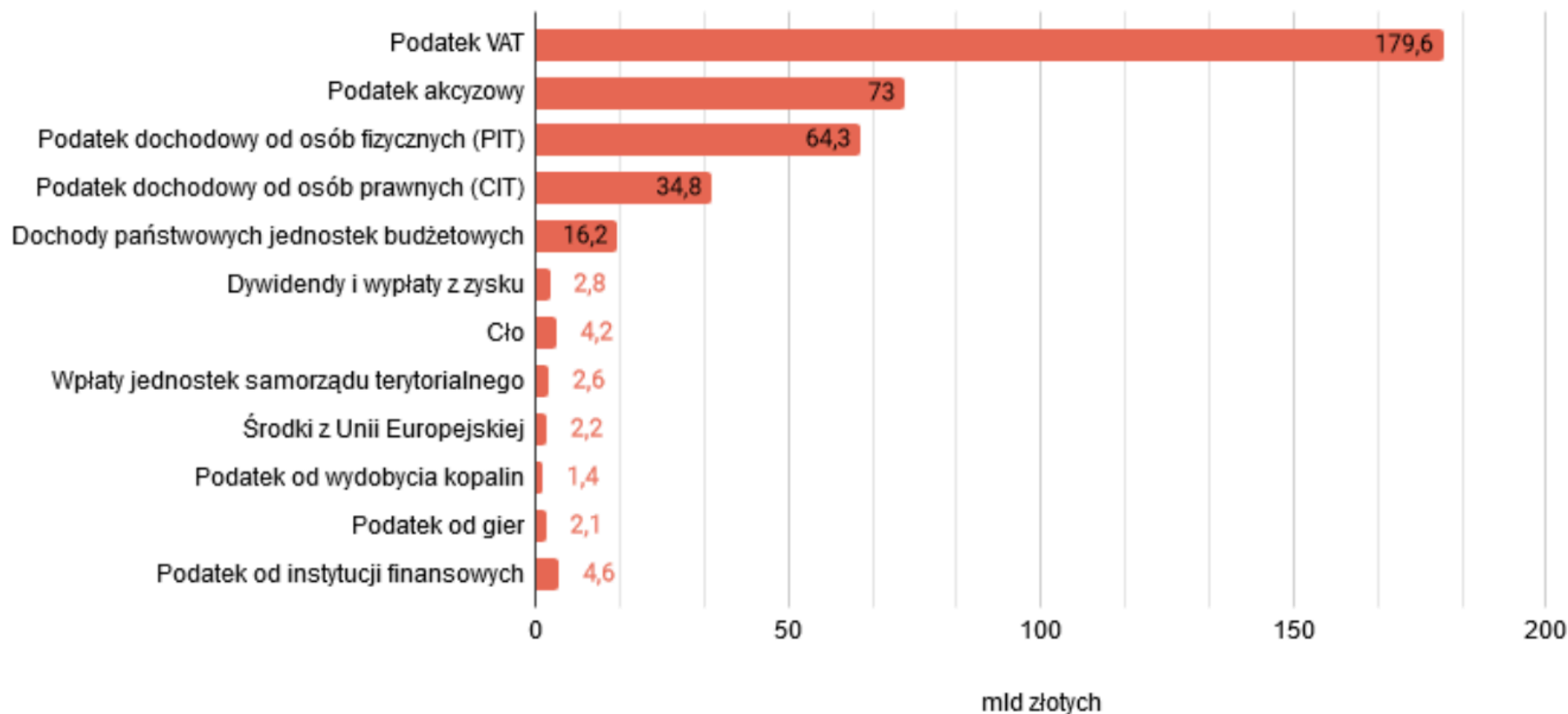
Wpływy do budżetu państwa polskiego w 2019 roku, plan

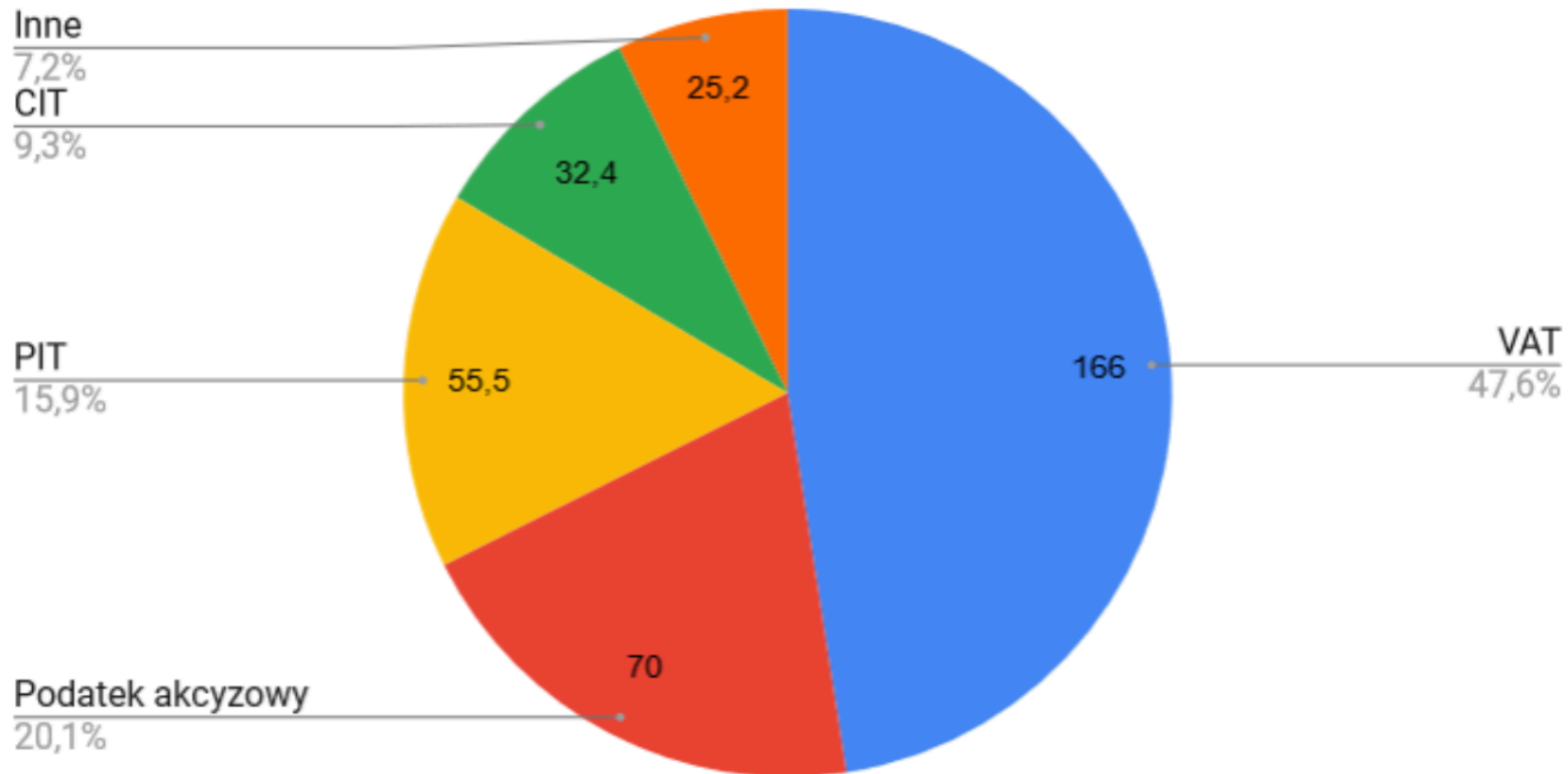
Te inne to podatki celowe: **podatek od gier** oraz **podatek od instytucji finansowych.**

Zasada działania jest mniej więcej taka: jakaś branża radzi sobie lepiej od innych, więc... opodatkujemy ją dodatkowo. Takie podatki zsumowane dają około 2% wpływów budżetu państwa.

Wpływy do budżetu państwa polskiego w 2019 roku, plan

Wpływy państwa polskiego w 2019 roku, plan [mld zł]

**Wpływy do
budżetu
z
najważniejszych
źródeł
w %**

Numer 1 (21% budżetu) dopłaty do ZUS i KRUS.

ZUS, czyli Zakład Ubezpieczeń Społecznych to państwowa jednostka realizująca zadania z zakresu ubezpieczeń społecznych.

Zajmuje się ściąganiem składek rentowo-emerytalnych oraz wypłacaniem emerytur obecnym emerytom.

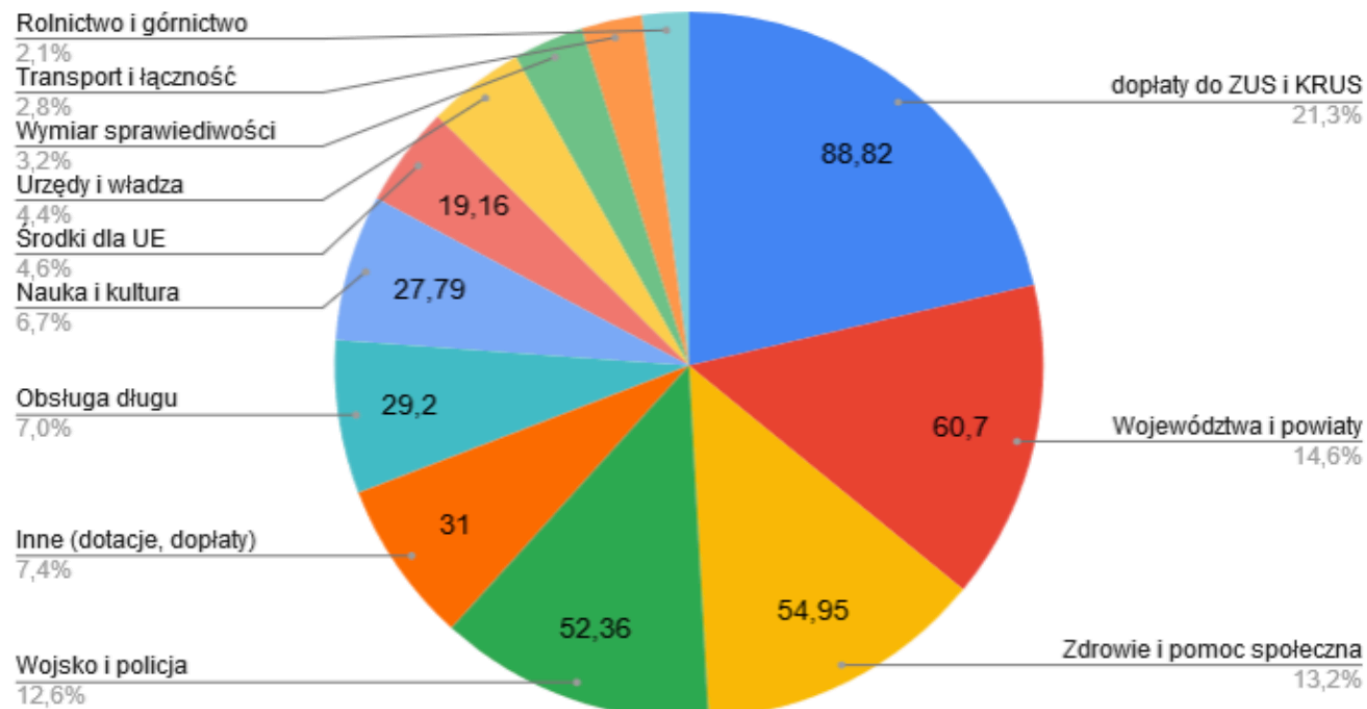
KRUS to rolniczy wariant tej samej instytucji.

W 2019 roku przekazano tym dwóm instytucjom łącznie prawie 90 mld złotych z podatków (z czego około 60 mld złotych do ZUSu).

Państwo “ma na utrzymaniu” (stan na VI.2019) 5,8 mln emerytów.

Żeby wypłacić emerytury, renty i pozostałe świadczenia ZUS potrzebował w 2019 około 246 mld złotych, z czego jedynie 187 mld (76%) pochodzi ze składek na ZUS, a reszta – bezpośrednio z podatków.

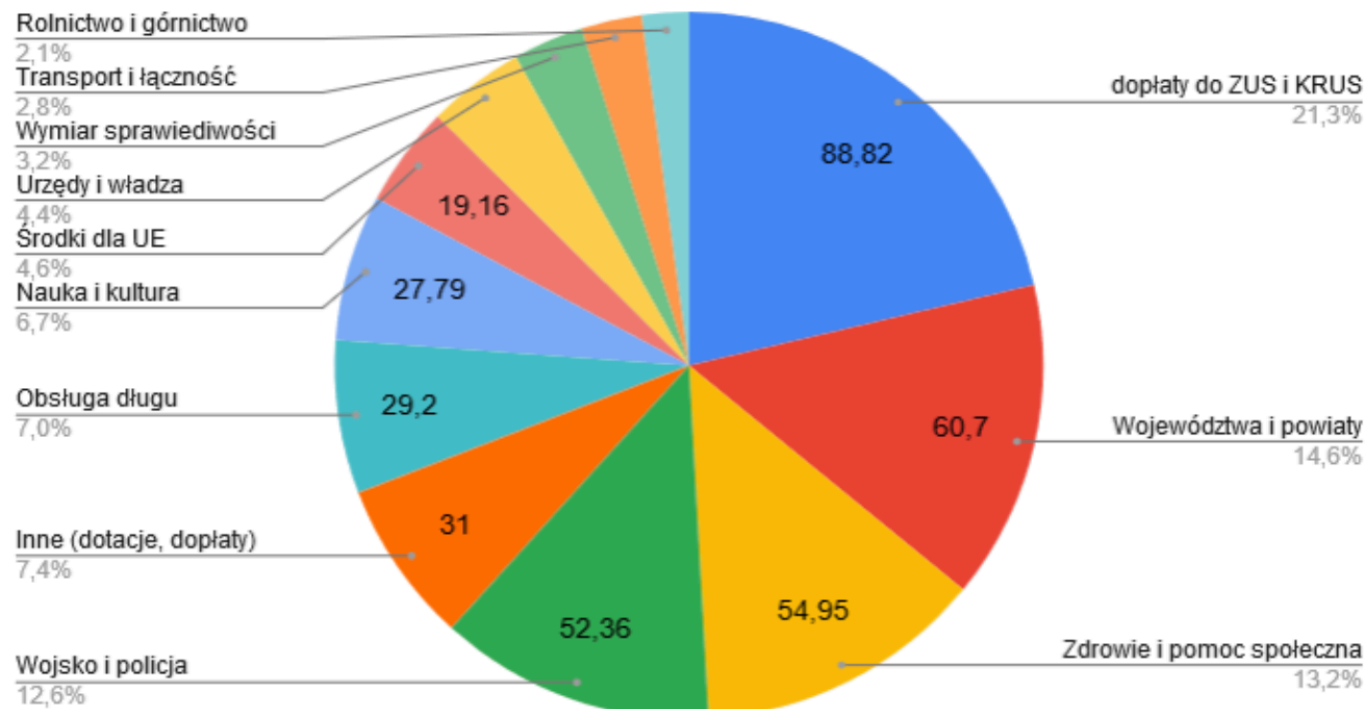
Wydatki państwa polskiego w 2019 roku, plan [mld zł]

Numer 2 (15% budżetu) subwencja dla województw, gmin i powiatów.

Są to pieniądze idące przede wszystkim na szkolnictwo, drogi, środki transportu miejskiego, gospodarkę komunalną i administrację publiczną szczebla lokalnego.

Wydatki państwa polskiego w 2019 roku, plan [mld zł]

Numer 3 (13% budżetu) zdrowie i pomoc społeczna.

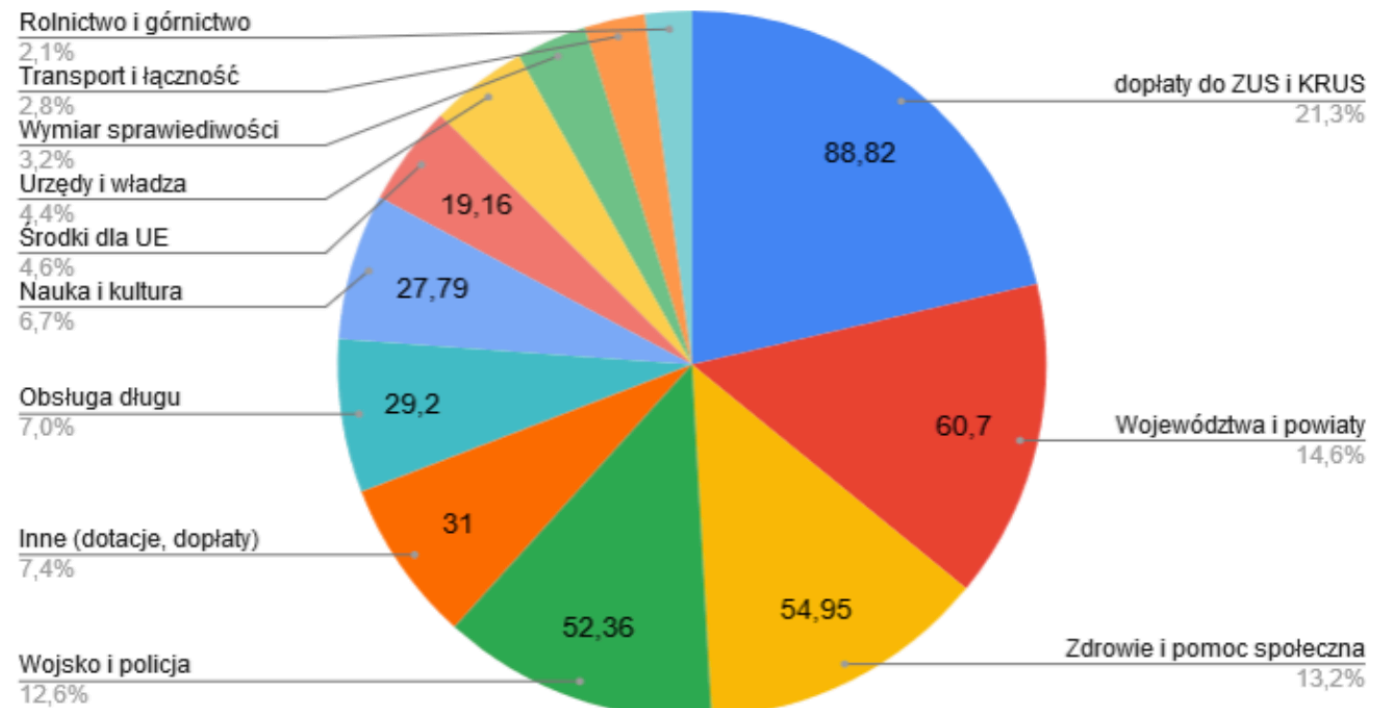
To kategoria jeszcze 4 lata temu pochłaniała tylko 7% wydatków państwa.

Wprowadzony program 500+, w 2019 roku pochłoniął ok. 30 mld złotych, czyli prawie 8% budżetu państwa.

Po rozszerzeniu programu również na pierwsze dziecko pochłonie w 2020 roku około 41 mld złotych, czyli 10% wszystkich wydatków budżetu państwa.

Oprócz prorodzinnego programu w tej samej kategorii są wydatki na ochronę zdrowia, wynoszące 2% budżetu państwa.

Wydatki państwa polskiego w 2019 roku, plan [mld zł]

Numer 4 (13% budżetu) wojsko, policja, straż pożarna.

9% całego budżetu państwo przeznaczają na obronę granic, zaś 4% na utrzymanie policji, straży pożarnej i służb porządkowych.

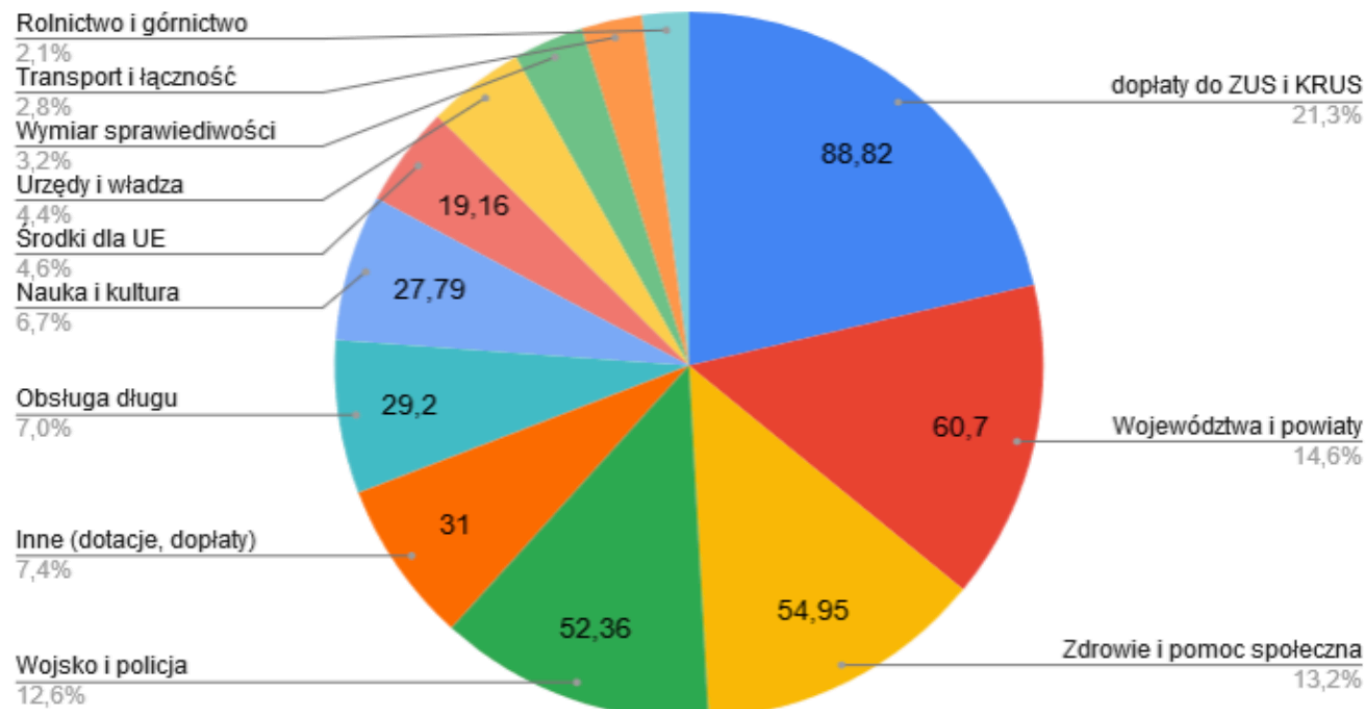
Mało czy dużo?

9% budżetu to około 1,5% naszego PKB (wynoszącego około 2 bln 200 mld zł).

Państwo polskie na obronność wydaje ok. 36,5 mld złotych czyli około 8 mld USD.

Dla porównania Stany Zjednoczone przeznaczają na ten cel 649 mld USD, Chiny około 200 mld USD, a Rosja 61 mld USD.

Wydatki państwa polskiego w 2019 roku, plan [mld zł]

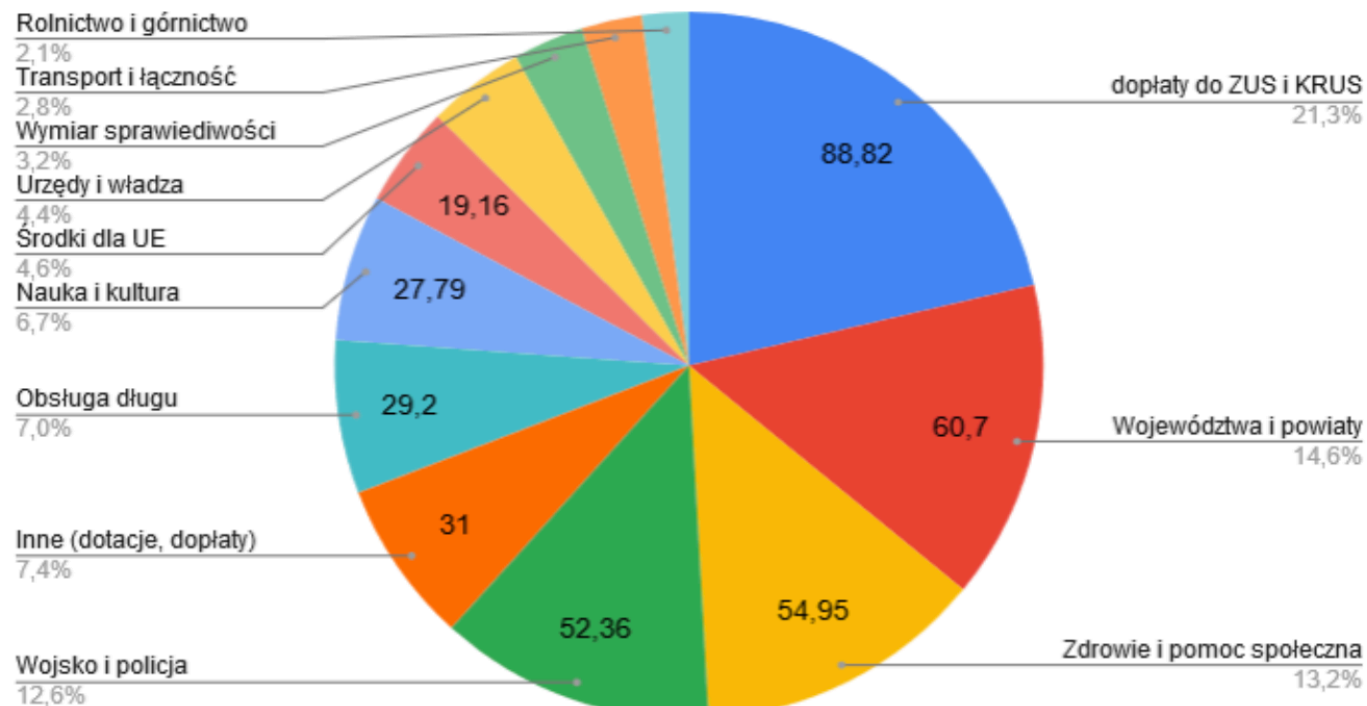

Numer 5 (7% budżetu) inne.

W ustawie budżetowej „to inne” jest częścią pozycji “różne rozliczenia”. W kategorii tej są przykładowo:

- subwencje dla partii politycznych,
- fundusz kościelny,
- dopłaty do paliwa rolniczego,
- przeciwdziałanie klęskom żywiołowym,
- pomoc dla repatriantów,
- zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt,
- dofinansowanie górnictwa kamiennego
... i wiele, wiele innych.

Wydatki państwa polskiego w 2019 roku, plan [mld zł]

Numer 6 (7% budżetu) obsługa długu publicznego.

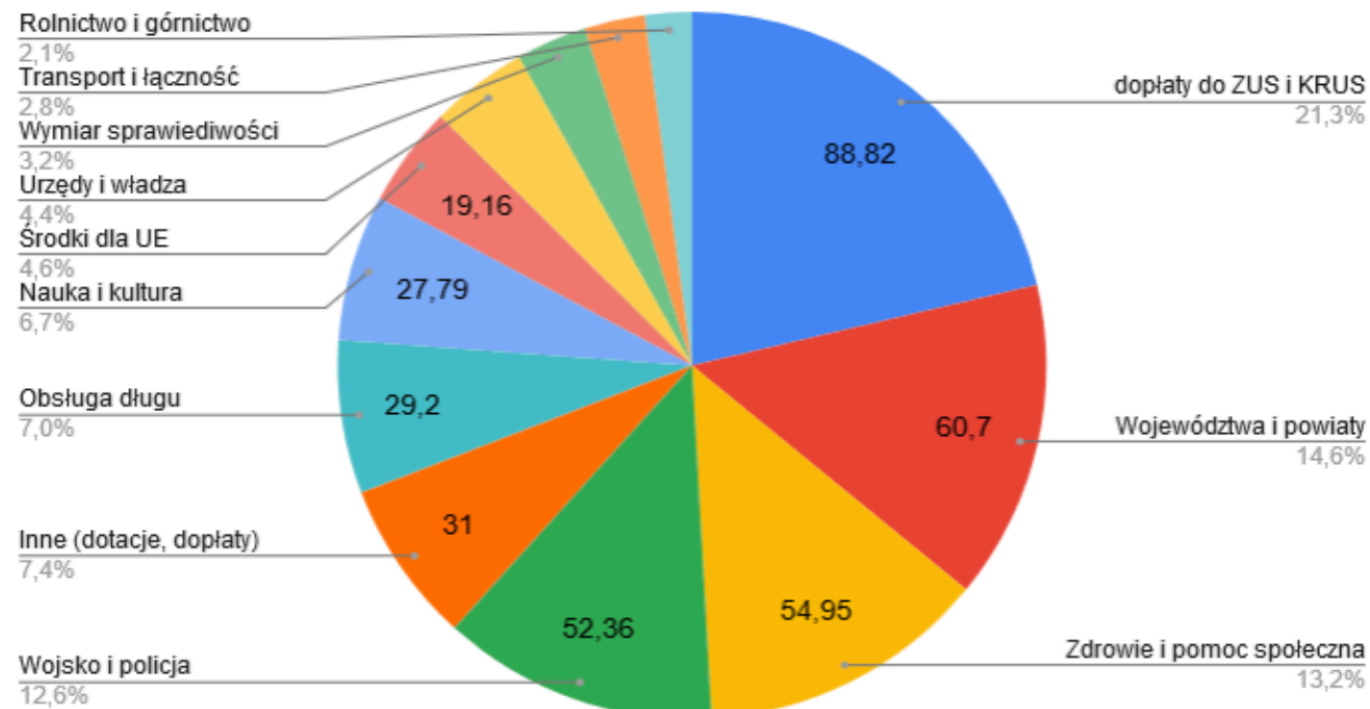
Dług publiczny powstaje wtedy, kiedy państwo pożycza pieniądze (sprzedając obligacje) u krajowych podmiotów – tworząc dług krajowy oraz u podmiotów zagranicznych – tworząc dług zagraniczny.

Dług publiczny nie jest niczym złym o ile nie jest za wysoki i nie rośnie zbyt szybko.

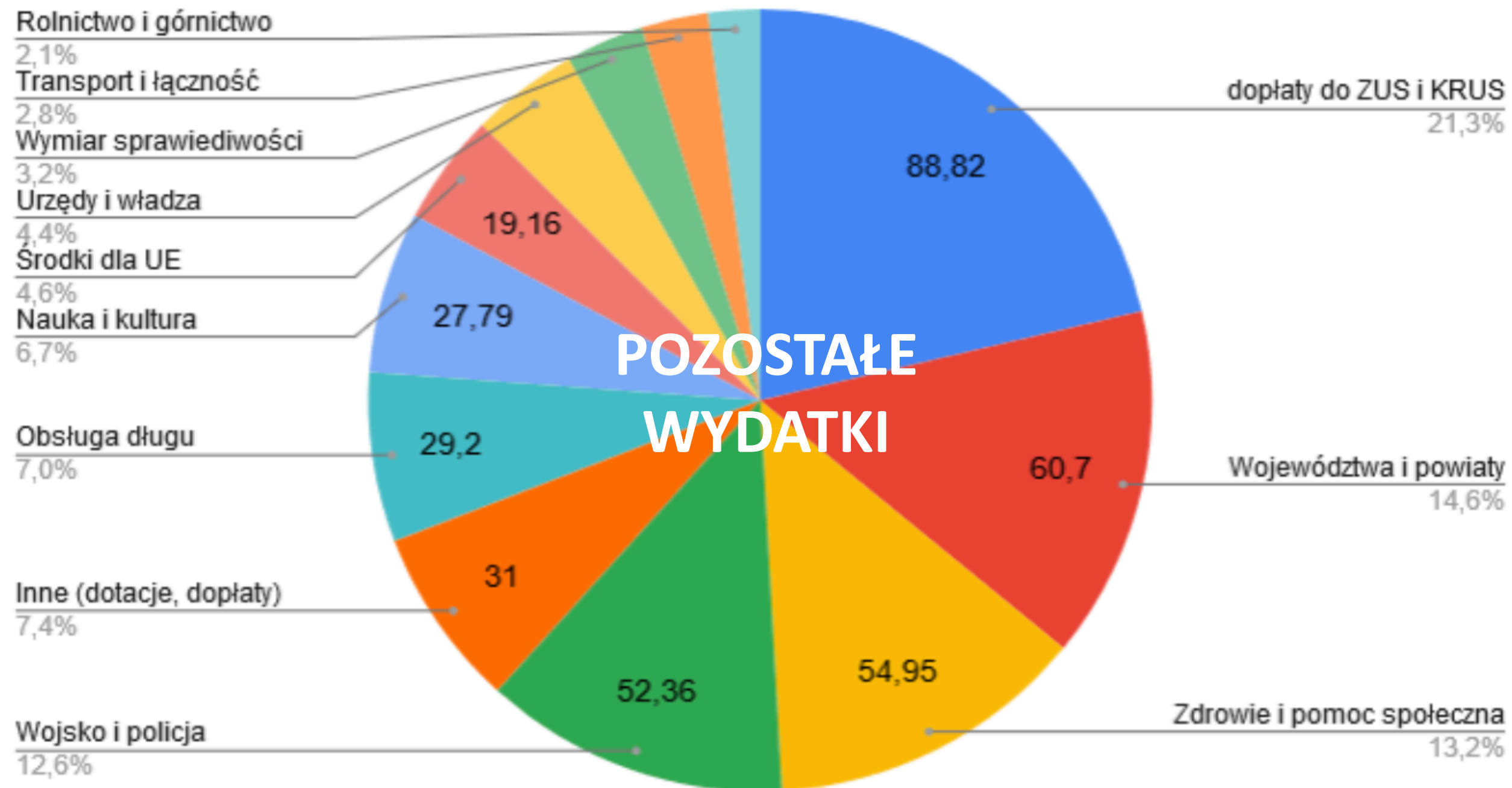
Dane za 2019 roku wskazują, że dług publiczny w Polsce **przekroczył 1 bln zł** i sięgnął poziomu **47% PKB**.

Średnia europejska wynosi tymczasem ponad 80%.

Wydatki państwa polskiego w 2019 roku, plan [mld zł]

Wydatki państwa polskiego w 2019 roku, plan [mld zł]

Podstawy przedsiębiorczości

**Opracowano na podstawie materiałów dydaktycznych
i statystycznych Narodowego Banku Polskiego
oraz informacji zawartych na stronie www.inwestomat.eu**